

Asia: VN/2080/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Ei lausuttavaa

Ei lausuttavaa - toteaminen

-

Lausuttavaa

Yleisiä huomioita esityksestä

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tutustunut luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa ja siihen liittyviksi laeiksi. HVK ottaa tehtävänsä mukaisesti lausunnossaan kantaa huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyviin näkökohtiin. Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 1 §:n mukaan huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen ja niihin liittyvien teknisten järjestelmien turvaamista poikkeusoloissa ja niihin verrattavissa vakavissa häiriötilanteissa.

Soveltamisala

Uuden lain tarkoitus olisi ehkäistä ja torjua vahinkoa ja vaaraa, jota vaarallisten aineiden kuljetus Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa saattaa aiheuttaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Laissa säädettäisiin Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa tapahtuvan vaarallisten aineiden kuljetuksesta tiellä, ilma-aluksessa ja kappaletavaran kuljetuksessa Suomen vesialueilla ja Suomen vesialueiden ulkopuolella. Laki ei koskisi vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksia. Näihin sovelletaan siviili VAK-lakia ja ao. lain nojalla annettuja vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksia koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Uusi laki sisältäisi mm. säännökset eri kuljetusosapuolten vastuista sekä viranomaisten tehtävistä ja toimivaltuuksista, sekä VAK-kuljetuksiin Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa liittyviin turvauhkiin varautumisesta ja turvatoimista.

HVK pitää hyvänä, että vaarallisten aineiden kuljetusten sääntelykokonaisuus ottaa huomioon erityispiirteet ja tarpeet, joita Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyy.

Säännökset valmiutta kohotettaessa ja poikkeusoloissa

Uutta lakia on tarkoitus soveltaa yksityisen toimijan toteuttamiin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kuljetuksiin, jotka tapahtuvat valmiuden kohottamisen aikana ja viitattu tältä osin AseV lain pykälään 4 luku 32 § (kertausharjoitukseen määrääminen välttämättömän tarpeen edellyttäessä) ja 9 luku 82 § (ylimääräinen palvelus liikekannallepanon aikana). HVK pitää tärkeänä, että sääntelystä käy selkeästi ilmi valmiuden kohottamisen ajankohta, jolloin PV-VAK lakia voidaan soveltaa siviilikalustolla suoritettaviin PV:n ja RVL:n kuljetuksiin. On tärkeää, että normaalioloissa siviilikalustolla suoritettavat PV:n ja RVL:n kuljetukset suoritetaan normaalin VAK-lain mukaisesti, koska kuljettajien koulutus perustuu tähän lakiin.

Tilapäinen säilytys

-

Turvatoimet

-

Osapuolten velvollisuudet

Lakiluonnoksessa on kuvattu yksityiskohtaisesti vaarallisten aineiden kuljetukseen ja käsittelyyn osallistuvien henkilöiden koulutus- ja pätevyysvaatimuksia ja -prosessia, ml. Puolustusvoimien ja sen teknillisen tarkastusosaston sekä Rajavartiolaitoksen roolit sekä työnantajan vastuut. Koulutusvaatimus koskisi vaarallisten aineiden koko kuljetus- ja käsittelyketjua. Siviilivak-laista poiketen koulutusvaatimus koskisi myös meri- ja ilmaliikenteessä kaikkia kuljetukseen osallistuvia osapuolia kuten aluksen ja ilma-aluksen miehistöä. Yleisesti Puolustusvoimien keskeinen rooli kuljettajakoulutuksessa käy ilmi lakiesityksessä kautta linjan.

Koulutuksen antajasta (oma perehdyttäjä vs. ulkopuolinen kouluttaja) ei ehdoteta säänneltävän tarkemmin. Esityksen mukaan oleellista olisi, että koulutus on vastuuseen ja tehtäviin soveltuvaa sekä käytettävän kuljetusmuodon vaatimukset kattavaa. PV-VAK-ajolupakoulutuksen antaja voisi jatkossa olla myös yksityinen palveluntarjoaja.

HVK haluaa korostaa, että jo tällä hetkellä osaajapula kattaa koko kuljetusketjun. Tämä on tullut vahvasti esille HVK:n keräämissä tilannekuvissa koronakriisin ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan aikana. Osaajapula koskee esimerkiksi merenkulun henkilöstöä ja tiekuljetuspuolella säiliöautojen kuljettajia. On hyvä, että myös yksityisten palveluntarjoajien potentiaali PV-VAK-ajolupakoulutuksen antajana mahdollistetaan.

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Valvonta

-

Viranomaisten toimivalta

-

Sanktiot

-

Huomioita liitelaesta

-

Esityksen vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin

Esitys lisää erityisesti Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston viranomaistehtävien vastuita ja työmäärää. Syitä tähän ovat uudet määräyksenantovaltuudet, toimivaltaisen viranomaisen vaatimustenmukaisuuden arvioinnit ja hyväksynnät sekä uuden lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontatehtävät. Lisäksi Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston työmäärää lisääisivät kansainvälisiin VAK-sotilasajoneuvoihin liittyvät aiempaa tarkemmin säädetyt tehtävät, vaarallisten aineiden tievarsitarkastusten suorittaminen, sekä PV-katsastusten ja PV-VAK-ajolupaan liittyvät valvontatehtävät.

Samalla laki toisi pieniä viranomaistoimintaan liittyviä muutoksia liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ja tarkastuslaitostoimintaan.

Lakiesityksen perusteluissa ei ole eritelty taloudellisia tai henkilöstövaikutuksia, vaan ne täydennetään lausuntokierroksella. HVK pitää yleisesti tärkeänä, että eri viranomaisten viraston resurssien riittävyys VAK-kuljetuksiin liittyviin viranomaistehtäviin varmistetaan.

Asetukset ja niiden vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin

-

Muita huomioita

Vaikka nykyään rahtitietojen välityksessä käytetään yleisesti kirjallisia rahtikirjoja, tietojen välitys sähköisesti on yleistymässä. Kuten lakiesityksessä on todettu, logistiikan digitalisointi parantaa myös toimivaltaisten viranomaisten valvontavalmiuksia. Sähköisistä kuljetustiedoista on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/1056, jolla velvoitetaan toimivaltaiset viranomaiset hyväksymään ja vastaanottamaan kuljetustiedot sähköisessä muodossa. EU:n asetuksella ei kuitenkaan velvoiteta yrityksiä toimittamaan tietoja sähköisessä muodossa. Asetusta sovelletaan 21.8.2024 lähtien.

Ottaen huomioon logistiikan digitalisaatiokehitys HVK pitää perusteltuna lakiesityksen ehdotusta, ettei tiedon välitystavan muotoa määritellä vaan ainoastaan edellytetään olennaisten ja keskeisten tietojen mukanaoloa kuljetuksessa. Oleellista on tietojen välittyminen kuljetusketjun osapuolille ja eri viranomaisille siinä muodossa, jossa tietoa voidaan käyttää.

Valmiuslaki on muuttumassa lähivuosina. Olisi hyvä, että mahdollista siirtymää valmiuslain mukaisiin erityistoimivaltuuksiin joustavoitettaisiin. Tämä voi tarkoittaa esim. VAK-määräysten ryhmittelyä siten, että niihin viittaaminen on poikkeusolojen näkökulmasta helpompaa.

Kallioinen Päivi
Huoltovarmuuskeskus